

Ankica Piasevoli

KUVERTA O' KUĆE

(štorijica)

Tako je to bilo u no vrime staro, pasanoga vika. Saljane, ma i i drugi školjari, nisu svoje intrade imali. Tuje su rādili i sādili. Gospodar je u Gradu stâ i počivâ, a intradu bi dâ u afitancu i zato šoldi unapri dobivâ. Masline i trsje je užâ o gospodara u afitancu vazeti sve jedan čovik, pa su Saljane njemu nosili prodûti: masline i grozje. Sve lipo na tovarima. Znaló je biti u Portu i po pedese tovarov naprćenih maslinami, a po stotinu u štajonu z mastûn u mísima, a un je to nosi u Grad, oli di drugo, mliti i vino činiti.

Gorû i blâgo su u afitancu vazimali sami Saljane, pa bi platili na početku godišća gospodaru, a potli bi sve ča se ukoti sebi kontâli, svas sir i puînu, janjčići i vunu, pa su tako množili blago i prodavali prodûti. Niki su o toga i kuće digli i dobro pasivâli, s tun čobanijun.

Ni ki su masline tendili dobijâli su i gorû ku su mogli prdûsti i masline i smokve posāditi, a i trsje u šprlji, kô je malo durâlo, ma je vino o njega bilo kako za misu govoriti. Mi imamo domaka nike lište na kima su zapišeni svi 'ni ki su dohodak davali za intradu i ki su je potli kupili, jerbo su je 'ni sami prdûbli i posādili, pa ni bilo pošteno da je drugi kûpi. Zato je puno njih i u Amerike šlo, da šoldi paricâ. Ni bilo lahko svaki dan dusti z bokunićun kruha i oblivcôv. Pržêmpijo, stari Digo (Bažjolv) je prduba i posadi 360 stabal maslin na Vrci, a uža je na trbuh vezati ploču o kamika da mu manje čriva krulû i da zdurâ celi dan dusti prez isti.

Otac moj, ki mi je dâ te lište, a kih je njegov otac pisâ i šoldi naplaćivâ za gospodârâ, spominje se da je dohodak skupljâ niki Dražić z Grada ki je gospodaru afitancu plaćâ. Ta intrada ka je u lišti: Dolac, Šimunja Draga, Grašišće, Gladuše, Vrci, Magrovica i jošće nike tamo zapišene ograde i gora; o nje je bi gospodar niki Ciprijanus. Ètoti! Nauživâ se taj gospodar u Gradu živiti; nalagićâ se i naj Dražić ki je afitancu plaćâ i dohodak skupljâ, a jadan seljak se muči: kopâ i zamlajivâ, gnjojî i gnjoj gonî, masline brâ i češâ i na tovarima ih za dohodak nosi. Tako je i trsje tëndi i mäst davâ, ma mu je istešo čakoli ostalo o čega je živî i brojnu čeljad u kući hranî, a potli je tu zemlju i kupî.

Puno bolje su pasivali 'ni Saljane ki su sami držali u afitancu čobaniju. Je, sve od Grbin do Čušćice bilo je Karijanovo, a o Krševoga polja do Proverse nikoga Cipika z Grada. Druga bānda Telašćice, od Belvedira do Stivanjega Polja bila je Zmajevićeva, a nazmorac Markunovo. Zna se da su Zmajevićevo držali Kranjčevi, do sedan stotin ovčīn. Vela bravarica. Vu drugu bandu, burnju, su držali Jāgićevi i Rūđini. Svi su gljeđali ča više koristi imati i ča više blaga za sebe spāsti i ča manje troška imati. Sami su kućice i vosici zijāli i pokrivali. U čobaniji su naporedu stāli: muški i ženske. U štajonu su sirili i puine činili i friške domaka nosili za poniti u Grad prodati. Ni puina smila puno stāti, da se ne skisa. Ni bilo lahko ni toliko stotin blāga ostrīci, to bi došli spratikāni mladići; blago strići. Užalo se mladoga šiljca parićati i poisti, na jenu pijatancu. Starke su se klāle i prodavāle u Veloj Gospi, a janjci i siri u štajonu u Grad nosili. Vunu 'nīma ki se ženu, za štramci i kušini se prodavālo i dobrih bi se šoldov čapālo.

Sve se to ča bi dobili na kup mečālo i šoldi šparenjālo da se potli, to ča je bilo u afitanci, more kupiti, ka gospodar bude prodati tīti. Zato se i šparenjālo i zato su, da bude manje troška, učinili dvi jednake kuće i vosici u Čuhu i Dugoj Njivi. Lipo znutra inkartāne, zvanka usuho uzijāne. I kuverta o kuće je bila o gred i dasāk pokrivena z kupami kanalicami, sve lipo kako i tukā. To je bi trošak i daleko o Salih smucati, te kupe daske i grede, za na dvi kuće i dva vosika uzijāti.

U čobaniji je bilo kakoli i lipo, jerbo bi se tamo skupilo mladićov kolo divđjak. Čobanice su bile vele dotarice, u dotu su znale doniti puno sukanj kānih, suknenih māj, bičav i šjālp, faceletūnov, kanic kānih i valēnac, štramcōv i kušnov o vune nakrcanih. Znale su one, ne bōj se, ke ovčine imaju mehka runa i lipu vunu. O bele vune su se plele donje maje i valence se kāle, o mīšane se suknje činile, a u štramci i kušini su se mećali šuštranjci o belih i crnih runov. Crna vuna se prela, pa su se plele bičve ke ni trībālo črviti za nositi i za na ubojci ušiti, u kima je bilo laglje po gori hođiti, nego u škarpinima, a istešo su se o crne vune plele gūće i činili kabāni kāni.

Bile su te čobanice lipe i bēle, kripne, cicate i guzate, a kako i neće, malo su žamkōv i puinic poīle, a koliko kōljāte, i kogakoli janjčića bi priklāle, tobože da je ti krepāti.

I tako ti je ta čobanija o Čuha do Dugo Njive bila u jenoj afitanci – Jagićevoj. I ča? Ni se splātīlo činīti dva troška za dvi kuverte o' kuće i vosika. Nego se, brajne moj, verovali oli ne, kuverta o' kuće, 'na Spo Sela u Dugo Njivi, prnašala u Čuh Pod Maslinu, svaku pō godišća, kako se i blago prmeščivalo na drugu pašu.

Ka su mi to povīdāli, sva san se naježila. Ča je takova potriba bila? Ma jesi ti vidi, kuvertu o' kuće prmiščāti z jene na drugu kuću i vosici, prko briga?

Ime Isusovo! Ki posal? Svako godišće znova! Našli bi desetak tovarov za kupe prnašati, pe – šest mladićev ki bi grede nosili i tovari gonīli, a divojke daske na glave nošile, pa aj, pō godišća vamo, pō godišća namo.

Je se nadīrala KUVERTA O' KUĆE!

Na tri marča miseca 1994.

Manje poznate saljske riči
u priči: Kuverta o kuće

afitânca	– najam zemljišta
bânda	– strana
brâjne	– uzrečica, kao dragi
bravârîca	– stado ovaca
čakòli	– štogod
češâti	– tresti masline
črvîti	– bojati
ćapâti	– dobiti, uhvatiti
dòmaka	– doma, kod kuće
durâti	– trajati
dûsti	– krčiti goru
faceletûn	– veliki vuneni šal
gûća	– vuneni opleteni džemper
inkartân	– ožbukan
intrâda	– zemljišni posjed
istèšo	– isto, jednako
kabân	– debeli, vuneni tkani ogrtač
kâmik	– kamen
kâni	– tkani
kânica	– otkani pojas od raznobojne vune
kogākòli	– kojega
koljâta	– usireno mlijeko
krepâti	– uginuti, crknuti
krûliti	– krčati u crijevima
kûpe kanafice	– starinski crijep
kuvêrta o kûće	– krov od kuće
kušîn	– jastuk
lišta	– popis
mâst	– mošt
nādirâti	– našetati
nālagićâti	– besposličiti
nazmòrac	– na sjeverozapad
oblîvci	– nekvalitetan ocat
ovčina	– ovca
parićâti	– spremiti, pripremiti
pasivâti	– prolaziti
pijatânca	– obrok
pô godišća	– pola godine

pòtli	– poslije
povíđàti	– pričati
prklàti	– zaklati prije nego ugine
prodùti	– proizvodi
prñašàti	– prenositi
pržèmpijo	– na primjer
puina	– proizvod od mlije- ka
smūcàti	– teško nositi
spratikàti	– izvježbati
stàrka	– stara ovca
šiljác	– jednogodišnji ovan
šjálpa	– plet, šal
škarpiini	– domaća obuća
šòldi	– novci
šparenjàti	– štedjeti
špřlja	– šljunkovita zemlja
štramàc	– vuneni madrac
šuštrànjci	– okrajci, ostaci
tènditi	– paziti, čuvati
títi	– htjeti
tukàti	– trebati, morati
ubòjci	– seljačka obuća
užàti	– običavati
valèna	– gunj od tkane pre- đe
vòsik	– štala
zamlājivàti	– poravnavati zemlju
zdržàti	– izdržati
zijàti	– zidati, graditi
znòva	– ponovno
žamàk	– komadić mladog sira